

Bank

Vägledning om kundkännedom

Andra upplagan

Beslutad av Simpts styrgrupp i november 2020

Innehållsförteckning

3 Vem är kund vid fakturaköp och fakturabelåning?	3
Sammanfattning	3
Inledning	3
Vad gäller vid fakturabelåning?	4
Vad gäller vid fakturaköp?	4
Övervakning av affärsförbindelser m.m.	5
8.4.4 Korrespondentförbindelser	5
Hur definieras korrespondentförbindelse?	5
Riskbedömning vid korrespondentförbindelser	6
Åtgärder för kundkännedom vid korrespondentförbindelser	7
Identifiera institutet	7
Identifiera företrädare för institutet	8
Skärpta åtgärder	8

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen har tagits fram av medlemmar hos Svenska Bankföreningen, men kan tillämpas av alla när relevant. Frågan om vem som är kund vid fakturaköp och fakturabelåning har hanterats i samarbete med medlemmar hos Finansbolagens Förening. Vissa andra frågor som bankerna också är berörda av – bl.a. frågor om att avsluta affärsförbindelser, verklig huvudman och personer i politiskt utsatt ställning, PEP – finns i separata, branschgemensamma, delar av vägledningen.

Vägledningen ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om kundkännedom. Den grundläggande vägledningen omfattar bl.a. en beskrivning av åtgärder vid låg, normal eller hög risk och tillämpas av bankerna när relevant. Rubriknumreringen motsvarar numreringen i den grundläggande vägledningen.

I denna del av vägledningen hänvisas till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) och Finansinspektionens föreskrifter (2017:11) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsföreskrifterna).

I denna andra upplaga har uppdateringar gjorts i avsnittet om korrespondentförbindelser med anledning av lag- och föreskriftsändringar. Vissa tillägg och redaktionella ändringar har också gjorts.

3 Vem är kund vid fakturaköp och fakturabelåning?

Sammanfattning

Det företag (leverantören av en vara/produkt eller tjänst, i fortsättningen leverantören) som säljer eller belånar sina kundfakturor till banken eller finansbolaget (kreditgivaren) är kund till kreditgivaren.

Köparen av en vara/produkt eller tjänst (fakturagäldenären) är kund till leverantören.

När kreditgivaren självständigt – utan inblandning av leverantören – träffar ett avtal med fakturagäldenären har normalt sett en avtalsförbindelse uppstått och en affärsförbindelse etablerats. Fakturagäldenären är då kund till kreditgivaren.

Inledning

Ett avtal om fakturabelåning sluts mellan kreditgivaren och leverantören, vilket innebär att leverantören pantförskriver sina kundfakturor till kreditgivaren. Fakturagäldenären betalar därefter till kreditgivaren i stället för till leverantören.

Fakturaköp innebär att kreditgivaren köper leverantörens kundfakturer och att fakturagäldenären betalar fakturabeloppet till kreditgivaren i stället för till leverantören. I fakturan anges i allmänhet att fakturan överlåts till kreditgivaren och att betalning ska ske till kreditgivarens konto. I bland innehåller avtalet mellan kreditgivare och leverantör en bestämmelse som innebär att fakturaköpet ska återgå om betalning uteblir.

I regel finns det inte någon skyldighet att tillämpa bestämmelserna i penningtvättslagen avseende kundens kunder, då dessa normalt sett ej har trätt i avtals- eller affärsförbindelse med kreditgivaren (jfr prop. 2016/17:173 s. 509). Mellan kreditgivaren och fakturagäldenären finns i regel inte någon avtals- eller affärsförbindelse, varför något krav på genomförande av kundkännedom avseende fakturagäldenären vanligtvis inte aktualiseras.

För att det ska vara fråga om en kund och bestämmelserna om kundkännedom ska bli tillämpliga, krävs en avtalsförbindelse. I vissa fall grundar avtalsförbindelsen en skyldighet att vidta åtgärder för kundkännedom enligt reglerna om enstaka transaktioner. Ingåendet av en affärsförbindelse grundar alltid en skyldighet att vidta åtgärder för kundkännedom.

Mellan kreditgivaren och leverantören finns ett avtalsförhållande och således en affärsförbindelse, varför leverantören ska vara föremål för åtgärder för kundkännedom.

Vad gäller vid fakturabelåning?

Vid fakturabelåning är det leverantören som kräver betalning enligt kundfakturan från fakturagäldenären. Kreditgivaren har en fordran på leverantören avseende lånet. I dessa fall uppstår inte något avtalsförhållande mellan kreditgivaren och fakturagäldenären. Det gäller även om kreditgivaren administrerar kundfakturorna åt leverantören.

Vad gäller vid fakturaköp?

När en faktura överlåts, dvs. säljs, till kreditgivaren inträder kreditgivaren i leverantörens ställe när det gäller rätten att kräva betalning enligt villkoren i fakturan. Det innebär dock inte att övriga förpliktelser som följer av avtalet mellan leverantören och fakturagäldenären, d.v.s. rätten att erhålla en fullgod tjänst eller vara å ena sidan och skyldigheten att betala för detta å andra sidan, till någon del överförs till kreditgivaren.

I förhållande till fakturagäldenären är avtalet om köp av fakturan en ensidig handling från kreditgivarens sida. Det är ett avtal mellan leverantören och kreditgivaren. Som fallet också normalt är vid fakturabelåning, anvisar leverantören kreditgivarens konto för betalning. Den tjänst eller produkt som kreditgivaren tillhandahåller är att tillhandahålla likvida medel till leverantören. Motprestationen är att leverantören överlåter en tillgång i form av en faktura som representerar en fordran som är indrivningsbar. Att innebörden är att ett konto anvisas för betalning blir särskilt tydlig när avtalet mellan leverantören och kreditgivaren innehåller en bestämmelse om återgång vid bristande betalning.

Så länge betalning sker enligt villkoren i den överlåtna fakturan och några förbindelser i övrigt inte sker mellan kreditgivaren och fakturagäldenären bedöms någon avtalsförbindelse inte ha uppstått. Det innebär t.ex. att så länge som kreditgivaren i praktiken endast administrerar fakturorna för leverantörens räkning, uppstår ingen avtalsförbindelse med fakturagäldenären. I dessa fall behöver alltså penningtvättslagens bestämmelser om åtgärder för kundkännedom inte tillämpas.

En kommunikation som sker i samband med eller efter överlåtelsen av fakturan, vare sig det sker på initiativ av fakturagäldenären eller kreditgivaren, som inte syftar till att åstadkomma en ren uppfyllelse av betalningsskyldigheten som den följer av villkoren i fakturan, utan i stället innebär en avvikelse från det som avtalats mellan fakturagäldenären och leverantören, måste dock normalt anses innebära att en avtalsförbindelse uppstår och att en affärsförbindelse etableras. Det är alltså fråga om situationer när kreditgivaren självständigt – utan inblandning av leverantören – träffar ett avtal med fakturagäldenären. Avgörande är därmed att det sker en förändring som kreditgivaren råder över.

Verksamhetsutövaren bör ta fram interna instruktioner för sina bedömningsgrunder, dvs. för vilka omständigheter som innebär att en avtalsförbindelse ska anses ha ingåtts med fakturagäldenären.

Övervakning av affärsförbindelser m.m.

Kreditgivaren är skyldig att övervaka pågående affärsförbindelser och verka för att tjänster och produkter som tillhandahålls inte utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Skulle det vara så att köpet av den tjänst eller produkt som tillhandahålls av leverantören självständigt utgör eller ingår som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism ingår också fakturan och den betalning som följer av den som led i det brottsliga förfarandet. Kreditgivaren kan därför ha anledning att inte bara ta hänsyn till omständigheter som är direkt förknippade med betalningen utan också den underliggande affärsförbindelsen och fakturagäldenärens verksamhet, d.v.s. vem leverantörens kund är. I praktiken kan kreditgivaren redan ha viss kännedom om fakturagäldenären med anledning av den kreditriskbedömning som kreditgivare har gjort av sin kund. Uppmärksamhet ska särskilt riktas mot avvikande beteenden, vilket kan vara om någon annan än fakturagäldenären gör betalningen eller om fakturabeloppet delas upp i mindre belopp. Därutöver bör gränsöverskridande betalningar uppmärksammas. Om det är så att delbetalning är möjlig, bör uppmärksamhet riktas mot betalningar som sker i förtid.

Frågor om vem som är kund vid fakturabelåning, fakturaköp samt direktfinansiering av fakturagäldenären har belysts av norska Finanstilsynet i juni 2017.

<https://www.finanstilsynet.no/contentassets/e69a0eefc32544ea9178fb8440e1946a/etablering-av-kundeforhold.pdf>

Frågan om vem som är kund vid *invoice finance* tas upp i den brittiska vägledningen, framtagen av Joint Money Laundering Steering Group (del 2, avsnitt 21.26 och 21.27) www.jmlsg.org.uk

8.4.4 Korrespondentförbindelser

Hur definieras korrespondentförbindelse?

Penningtvättslagen innehåller inte någon definition av korrespondentförbindelse.

Den tidigare penningtvättslagens begrepp "korrespondentbankförbindelser" har i den nuvarande penningtvättslagen ändrats till "korrespondentförbindelser". Begreppet bedöms därför ha utvidgats.

Kraven i penningtvättslagen är inte längre knutna till tjänster som tillhandahålls av en viss typ av institut (banker), utan till tjänsterna som sådana, oavsett vilken typ av institut som tillhandahåller tjänsterna (jfr prop. 2016/17:173 s. 228 och 530). Syftet med utvidgningen bedöms vara att vissa tjänster ska vara föremål för skärpta åtgärder och att det inte ska vara möjligt att kringgå kraven genom att bedriva verksamhet under ett annat tillstånd än bank.

I avsaknad av en definition i penningtvättslagen bör den definition av korrespondentförbindelse som finns i art 3.8 a och b i fjärde penningtvättsdirektivet (EU 2015/849) användas:

a) tillhandahållande av banktjänster från en bank som korrespondent till en annan bank som motpart, inbegripet tillhandahållandet av ett löpande konto eller annat passivkonto och här till knutna tjänster, t.ex. likviditetsförvaltning, internationella överföringar av medel, checkavräkning, payable-through-konton och valutatjänster,

b) förbindelser mellan kreditinstitut och finansiella institut där liknande tjänster tillhandahålls av ett korrespondentinstitut till ett motpartsinstitut, och inbegripet förbindelser som etablerats för värdepapperstransaktioner eller överföring av medel.

I Esas (Eba, Esma och Eiopa) Riktlinjer om riskfaktorer (JC 2017 37) s. 27 anges att *I en korrespondentbankförbindelse tillhandahåller korrespondenten banktjänster till en motpart, antingen som en affär mellan två huvudmän eller för motpartens kunders räkning. Korrespondenten har normalt inte någon affärsförbindelse med motpartens kunder och känner vanligen inte till deras identitet eller den bakomliggande transaktionens natur eller syfte, såvida denna information inte ingår i betalningsinstruktionerna.* Riktlinjerna är föremål för översyn. Det finns principer och rekommendationer lämnade av Eba, The Wolfsberg Group, Bank for International Settlements (BIS), Baselkommittén och Fatf.

Riskbedömning vid korrespondentförbindelser

Enligt 3 kap. 18 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom alltid vidtas när en korrespondentförbindelse som innefattar betalning etableras mellan svenska institut och ett kreditinstitut eller finansiellt institut från ett land utanför EES.

Utifrån det riskbaserade förhållningssättet kan det finnas skäl att anse att vissa korrespondentförbindelser med institut även inom Sverige och övriga EES medför hög risk. Detta måste avgöras utifrån vilken verksamhet motparten bedriver, var man är verksam och arten av affärsrelation mellan parterna.

Det kan finnas skäl att använda fler än en högriskkategori och att differentiera mellan högrisk kunderna. Alla kunder utanför EES ska anses medföra hög risk och vara föremål för skärpta åtgärder. Inom denna grupp kan vissa institut anses medföra ännu högre risk och vara föremål för än mer skärpta åtgärder.

I Esas (Eba, Esma och Eiopa) Riktlinjer om riskfaktorer (JC 2017 37) s. 33–38 anges för kategorierna *produktrisk*, *kundrisk* och *geografisk risk* ett antal faktorer som skulle kunna innebära att risken kan bedömas som högre respektive lägre. Banken bör vid framtagandet av sina interna rutiner beakta vilka av dessa potentiellt riskhöjande respektive risksänkande faktorer som kan vara aktuella i bankens verksamhet och hur dessa ska beaktas (viktas). Vid riskbedömningen av den enskilda kunden (respondenten) bör det noggrant dokumenteras vilka riskhöjande respektive risksänkande faktorer som har beaktats och hur de har bedömts. Det ska gå att i efterhand förstå varför kunden har åsatts en viss riskklass och, i förekommande fall, varför riskklassificeringen ändrats. Riktlinjerna är föremål för översyn.

Åtgärder för kundkännedom vid korrespondentförbindelser

De internationella principer och rekommendationer som finns bör beaktas när banken tar fram kundkännedomsprocesser för korrespondentförbindelser, se bl.a. Eba, Wolfsberg, BIS, Baselkommittén och Fatf. Särskilt Wolfsbergs Questionnaire kan användas som en utgångspunkt, men frågeformuläret kan behöva anpassas till den egna bankens behov.

Identifiera institutet

När banken ska identifiera en motpart i ett korrespondentförhållande ska 3 kap. 6 och 7 §§ penningtvättsföreskrifterna tillämpas. De tre metoderna som beskrivs nedan är exempel på hur institutet kan identifieras.

- 1) Banken kan be motparten om kopior på konstituerande handlingar och göra kontroller i tillgängliga nationella officiella register (motsvarande Bolagsverkets register).
- 2) Banken kan använda sig av motpartens Legal Entity Identifier (LEI-nummer, ISO standard 17442:2012), om motparten har ett sådant.

LEI är en global identifieringskod för företag och andra organisationer på värdepappersmarknaderna. Från och med den 3 januari 2018 utökas kraven på den transaktionsrapportering som värdepappersföretag och kreditinstitut måste utföra till reglerande myndigheter inom EU enligt MiFID II/MiFIR. Då behöver alla företag som handlar med värdepapper en LEI-kod. Kravet gäller också juridiska personer för vilkas räkning ett värdepappersföretag har utfört en transaktion och för emittenter av finansiella instrument.

Kravet på LEI-kod infördes 12 februari 2014 enligt EU-förordningen European Markets Infrastructure Regulation (EMIR). Syftet med förordningen är att behöriga myndigheter ska kunna få större insyn i värdepappersaffärer. I Sverige ska alla inblandade parter i värdepappersaffärer rapportera till Finansinspektionen. LEI erhålls via ett antal fristående webbtjänster som exempelvis NordLEI (för nordiska företag).

LEI-numret är kopplat till en mängd information:

- Den juridiska personens namn enligt konstituerande handlingar/officiellt bolagsregister
- Adress för huvudkonton (säte)
- Legal form
- Uppgift om det register som bolaget finns upptaget i samt uppgift om identitetsnummer (t.ex. organisationsnummer i registret)
- Uppgift huruvida uppgifterna är validerade

Trots att LEI inte är utformat med syftet att användas för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism, skulle en kontroll av LEI kunna utgöra en sådan registerkontroll som åsyftas i 3 kap. 6 och 7 §§ penningtvättsföreskrifterna. LEI tillhandahålls dock utan en kontroll av identiteten på den som erhåller detta. I de fall uppgifterna inte är validerade bör därför LEI i regel användas tillsammans med annan information eller andra åtgärder vid identifiering av institutet.

- 3) Banken kan använda Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (Swift) vid kontrollen.

Swift är ett kommunikationssystem som används vid bland annat globala betalningar. För att kunna använda Swift krävs Relationship Management Application (RMA). RMA är en funktion för utbyte av "nycklar" mellan två parter för att säkerställa att man kan skicka krypterade meddelanden mellan varandra. RMA är obligatoriskt för att sända och motta testade Swift-meddelanden och har ersatt den tidigare Bilateral Key Exchange (BKE).

Det finns vissa externa tjänster som kan utgöra stöd vid identifieringen av institutet. En risk med sådana är att de innehåller uppgifter som institutet själv lämnat, att uppgifterna inte är uppdaterade och att de inte är kontrollerade.

Identifiera företrädare för institutet

Banken är skyldig att identifiera motpartens företrädare enligt 3 kap. 2–5 §§ penningtvättsföreskrifterna. Kontrollen ska omfatta både personens behörighet att företräda den juridiska personen och företrädarens identitet. Det kan ske vid ett fysiskt möte genom att personen visar upp en behörighetshandling och id-handling. Banken ska alltid spara en kopia på utländska id-handlingar.

"Motsvarande tillförlitlig adressuppgift" i 3 kap. 5 § andra stycket punkten 3 penningtvättsföreskrifterna måste inte avse personens bostadsadress utan kan vara den adress där bolaget har sitt säte. En sådan procedur minskar också risken för att någon utger sig för att vara företrädare för institutet. Genom att en bekräftelse skickas tillbolagets adress får bolaget möjlighet att reagera om företrädaren överskridit sin befogenhet.

Ett annat alternativ skulle kunna vara att använda sig av Swift-systemet vid bekräftelsen och skicka den som ett Swift-meddelande vilket kan anses motsvara, eller i vissa fall även bedömas, som ett säkrare bekräftelseförfarande, då man får en bekräftelse från Swift att meddelandet har nått mottagarens Business Identifier Code (BIC).

Skärpta åtgärder

Enligt 3 kap. 18 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom alltid vidtas vid en korrespondentförbindelse med ett kreditinstitut eller finansiellt institut från ett land utanför EES. Skärpta åtgärder kan dock behöva vidtas även i andra fall. De skärpta åtgärderna ska åtminstone bestå av att:

1. Hämta in tillräckligt med information om motparten för att kunna **förstå verksamheten** och utifrån offentligt tillgänglig information **bedöma motpartens anseende** och **tillsynens kvalitet**,
2. **bedöma motpartens kontroller** för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism,
3. dokumentera **respektive instituts ansvar att vidta kontrollåtgärder** och de åtgärder som det vidtar,
4. **inhämta godkännande från en behörig beslutsfattare** innan korrespondentförbindelsen ingås, och
5. förvissa sig om att motparten har **kontrollerat identiteten på kunder som har direkt tillgång till konton** hos kreditinstitutet eller det finansiella institutet och fortlöpande följer upp dessa kunder samt på begäran kan lämna relevanta kunduppgifter.

Förstå verksamheten

Motparten bör beskriva sin verksamhet noggrant, inklusive hur motparten är organiserad och hur den interna kontrollstrukturen ser ut. Hur ingående beskrivningen behöver vara beror på risken med den enskilda motparten. Information kan också hämtas från årsredovisningar, motpartens hemsida och

från tillsynsmyndigheter. Det är också viktigt att förstå vilka produkter som motparten kommer att tillhandahålla för att kunna hantera och bedöma risken.

Bedöma motpartens anseende

Banken bör kontrollera om motparten har sanktionerats av tillsynsmyndigheten eller av någon annan (relevant) myndighet eller om motparten har förekommit i negativa rättsliga sammanhang. Både domstolsärenden och frågor som hanterats på annat sätt kan vara relevanta att beakta. Det kan vara relevant att beakta inte bara information om själva institutet utan också om personer i ledning och styrelse samt verkliga huvudmän. Ingår bolaget i en koncern kan information om andra bolag i koncernen vara relevanta. Adverse media-sökningar, även kallat negativ media-sökningar, är ett hjälpmedel för att hitta sådan information och banken bör ha rutiner för att göra strukturerade sökningar. Hur gammal information som bör beaktas måste avgöras utifrån risken och vilken typ av information som har hittats.

Det kan vara svårt att avgöra hur man ska värdera den information man hittar, särskilt om den är gammal. Om motparten har varit föremål för sanktioner tidigare, kan det vara lämpligt att ta reda på om motparten har korrigerat bristerna som ledde till sanktionen eller om motparten fortfarande befinner sig i en åtgärdsfas.

Bedöma tillsynens kvalitet

En viktig källa är Financial Action Task Force's (Fatf) granskningar av det land där motparten är verksam och vad som där framgår om tillsynen i landet. Annan relevant information är t.ex. Transparency Internationals rankningar av länder. Sådan information har banken troligtvis redan tagit ställning till och gjort en bedömning av i sin landriskbedömning.

Bedöma motpartens kontroller

Det är svårt att bedöma motpartens kontroller. Banken är huvudsakligen hänvisad till den information som motparten själv lämnar. De flesta finansiella institut lämnar inte ut sina instruktioner och rutiner, utan endast mer policy-liknande dokument. De kan också översiktligt redogöra för sitt arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism ett s.k. Compliance Letter eller ett s.k. AML-Statement. Banken kan begära ytterligare information och förtydliganden på vissa områden, särskilt sådana som bedöms kritiska för den framtida affärsrelationen med motparten. I vissa fall kan ett möte med motpartens complianceavdelning, eller annan funktion som hanterar penningtvätts- och terrorismfinansieringsfrågor, vara ett sätt att bedöma motpartens kontroller.

Dokumentera respektive instituts ansvar att vidta kontrollåtgärder

Vilket ansvar respektive institut har för att vidta kontrollåtgärder kan dokumenteras i ett avtal mellan parterna. Det bör där framgå vilka kontrollåtgärder respektive institut ska ha rätt att göra, vilken rapportering som ska lämnas och eventuella konsekvenser av att avtalet inte uppfylls.

Inhämta godkännande från en behörig beslutsfattare

Med behörig beslutsfattare avses styrelseledamot, verkställande direktör eller annan befattningshavare som har tillräckliga kunskaper om verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering (1 kap. 8 § punkten 9 penningtvättslagen).

Banken ska ha en lämplig intern process för hur beslut ska eskaleras och till vem. Det kan vara lämpligt med olika nivåer av eskalering beroende på risk och typ av affärsförbindelse. Även sådant som verksamhetsutövarens storlek kan ha betydelse.

I vissa fall kan en person på lägre nivå inom företagets organisation vara behörig beslutsfattare, medan behörig beslutsfattare i andra fall behöver vara någon på en högre organisatorisk nivå.

Förvissa sig att motparten har kontrollerat identitet på kunder som har direkt tillgång till konto

Det är ganska ovanligt med kunder som har direkt tillgång till konto. I dessa situationer brukar banker själva kräva att få identifiera kunden med tillgång till kontot, i enlighet med de egna interna rutinerna.